

Základní škola Nýrsko, Školní ulice – příspěvková organizace	
ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ	
Pořadové číslo:	21.
Vypracoval/a:	Mgr. Alena Linhartová
Schválil/a:	Mgr. Alena Linhartová, ředitelka školy
Pedagogická rada projednala dne:	31. srpna 2023
Pokyn nabývá platnosti dne:	1. 9. 2023
Tento program je součástí Školního preventivního programu a případné změny jsou prováděny formou písemných dodatků.	

Obsah:

1. Úvodní ustanovení
2. Cíl programu
3. Odpovědnost školy
4. Charakteristika šikanování
5. Krizový plán
 - 5.1 Postup v počátečních stádiích šikanování
 - 5.2 Postup v případě pokročilého a nestandardního šikanování
6. Výchovná opatření po potvrzení šikanování
7. Aktivity školy v prevenci proti šikanování
 - 7.1 Prevence třídních učitelů/učitelek
 - 7.2 Prevence ve výuce
 - 7.3 Prevence ve školním životě mimo vyučovací hodiny
 - 7.4 Spolupráce školy s dalšími institucemi a orgány
8. Závěrečná ustanovení
9. Přílohy školního programu proti šikanování
 - Příloha č. 1: Informační leták pro žáky
 - Příloha č. 2: Informačního leták výchovného poradce školy pro žáky
 - Příloha č. 3: Informačního leták školního metodika prevence školy pro žáky
 - Příloha č. 4: Seznam doporučené literatury z oblasti agresivity a šikanování

1. Úvodní ustanovení

- Školní program proti šikanování na Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení čj.: 28 275/2000-22.
- Školní program proti šikanování je součástí Školního preventivního programu.
- Školní program proti šikanování respektuje platné právní normy včetně Úmluvy o právech dítěte (Valné shromáždění OSN; 20. 11. 1989) a Listiny lidských práv a svobod.
- Všichni pedagogičtí pracovníci, zaměstnanci školy i žáci jsou povinni se s tímto programem seznámit a dodržovat ho.

2. Cíl programu

- Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí a co nejdříve odhalit a účinně řešit šikanování.
- Základem prevence šikanování a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli, a to zejména:
 - a) podpora solidarity a tolerance
 - b) podpora vědomí sounáležitosti
 - c) vytváření podmínek pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy

- d) rozvoj spolupráce mezi dětmi a jejich vzájemného respektu
- e) rozvíjení jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince
- Má-li být „Program proti šikanování“ úspěšný, musí obsahovat:
 - a) společné vzdělávání pedagogů a supervize odborníků „zvenčí“ / zajišťuje vedení školy;
 - b) vytvoření užšího realizačního týmu v rámci školy / vedení školy, výchovný poradce, školní metodik prevence, daný třídní učitel/učitelka / působení výchovné komise;
 - c) zmapování skutečné situace ve škole a motivování učitelů ke změně / v případě zjištění negativních signálů o chování žáků;
 - d) společný postup pedagogů i rodičů při řešení případů šikanování / připravený krizový plán
 - e) prevence v třídnických hodinách
 - f) prevence ve výuce
 - g) prevence ve školním životě mimo výuku / přestávky, projektové dny, exkurze, poznávací zájezdy, školní výlety, plavecký kurz, lyžařský kurz apod.
 - h) účinný ochranný režim / dohledy, třídní pravidla, schránka důvěry, telefonní a mailové kontakty jednotlivých pedagogických pracovníků
 - ch) spolupráce s rodiči
 - i) školní poradenské služby
 - j) spolupráce se specializovanými zařízeními
 - k) dobré vztahy se školami v okolí
 - l) průběžné vyhodnocování situace ve škole

3. Odpovědnost školy

- V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb. (školského zákona) má škola jednoznačnou odpovědnost za žáky, je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů).
- Škola má povinnost předcházet všem náznakům šikanování a násilí.
- Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pedagogickými pracovníky školy přehlíženo.
- Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.
- Pedagogičtí pracovníci jsou povinni jakékoli projevy šikanování neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.
- Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 168, 167 trestního zákona).
- Konkrétní odpovědnost za prevenci, příp. řešení šikanování v naší škole se týká těchto pedagogických pracovníků:
 - a) ředitele/ředitelky školy
 - b) školního metodika prevence (ŠMP)
 - c) výchovného poradce školy (VP)
 - d) třídního učitele/učitelky (TU)
 - e) všech pedagogických pracovníků

4. Charakteristika šikanování

- Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a

psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.

- Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání.
- Šikanování se nově může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na různé internetové stránky apod.
- Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.
- Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti. Škola má povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy přehlíženo. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.
- Šikana je každé chování, které splňuje tyto znaky:
 - a) je cílené vůči jedinci nebo skupině
 - b) je obvykle opakované, často dlouhodobé
 - c) jeho záměrem je oběti ohrožit, ponížit či zastrašit
 - d) oběť se mu neumí bránit a dlouhodobě trpí
- Šikana není:
 - a) jednorázová rvačka, nevhodný vtip či konflikt
 - b) vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor
- Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen trestných činů):
 - vydírání (§ 235);
 - omezování osobní svobody (§ 213);
 - útisku (§ 237);
 - ublížení na zdraví (§ 221-224);
 - loupeže (§ 234);
 - násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (zvláště § 197a);
 - poškozování cizí věci (§ 257);
 - znásilnění (§ 241);
 - kuplířství (§ 204) apod.

5. Krizový plán

- V případě, že šikanování bude v naší škole prokázáno, jsou rozpracovány dva typy postupů:
 - a) První zahrnuje situace, kdy škola zvládne situaci řešit vlastními silami. Do této skupiny patří postupy pro počáteční stádia šikanování a rámcový třídní program pro řešení zárodečného stádia šikanování.
 - b) Druhý zahrnuje situace, kdy škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost s odbornými institucemi a Policií ČR. Sem patří řešení případů pokročilé a nestandardní šikany, např. skupinové násilí vůči oběti.
- S krizovým plánem jsou každoročně seznamováni žáci současně se školním řádem.

5.1 Postup v počátečních stádiích šikanování

- Pokud je šikanování zjištěno v počátečním stádiu, škola vyřeší situaci vlastními silami podle následujícího postupu:

- a) Pedagogický pracovník, který je informován nebo odhalí situaci jako první, konfrontuje své pozorování s ostatními kolegy.
- b) Své podezření nebo zjištění co nejdříve oznámí vedení školy, výchovnému poradci, ŠMP a konzultuje další postup.
- c) Odděleně vyslechne spolu s ŠMP více nezáujatých svědků, popřípadě konfrontuje svědky mezi sebou.
- d) Zaměří se hlavně na následující otázky:
 - Kdo je obětí, popřípadě kolik obětí je?
 - Kdo je agresorem, kolik agresorů je?
 - Kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník šikanování a kdo je obětí i agresorem?
 - Co, kdy, kde, a jak konkrétně prováděli agresori obětí?
 - K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
 - Jak dlouho šikanování trvá?
- e) Ve spolupráci se ŠMP se spojí s rodiči případné oběti, konzultuje s nimi výskyt nepřímých znaků šikany. Požádá je o pomoc a spolupráci.
- f) Vyslechne spolu se ŠMP oběť šikanování – citlivě, diskrétně, zaručí bezpečí a důvěrnost informací. Upozorní, že nebude problém řešit před celou třídou!
- g) Zajistí ochranu oběti šikany.
- h) Vyslechne společně se ŠMP agresory, případně konfrontuje agresory mezi sebou. Snaží se najít nejslabší článek, dovést je k přiznání či vzájemnému obviňování.
- ch) Požádá vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovný poradce, TU, ŠMP), která na základě shromážděných informací posoudí, zde se jedná o šikanu a jaký je stupeň její závažnosti, navrhne další postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku.
- i) Seznámí rodiče agresora se situací, sdělí jim navrhovaná opatření a požádá je o spolupráci. Pokud odmítají, zváží oznámení na Policii ČR a orgánům sociálně právní ochrany dítěte.
- j) Seznámí rodiče oběti se situací, domluví se na opatřeních k nápravě vzniklé situace.
- k) Vysvětlí nebezpečí a důsledky šikany ve třídě, oznámí potrestání viníků. Třídu nadále pozorně sleduje a konzultuje postup se ŠMP.
- V případě, že šikanování oznámí rodiče, pracuje TU nebo ŠMP obdobně podle výše uvedených pravidel. Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy, ŠMP, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

5.2 Postup v případě pokročilého a nestandardního šikanování

- Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel/ka školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR. Dále ředitel/ka školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel/ka školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

6. Výchovná opatření po potvrzení šikanování

- Po vyšetření a potvrzení šikanování je nezbytně nutná další práce s agresorem/agresory.
- Pedagogičtí pracovníci musí postupovat jednotně, nejdůležitější je práce třídního učitele, který se s viníkem/viníky zaměří zejména na následující:
 - a) náhled na vlastní chování
 - b) odhalení motivu jednání
 - c) pochopení svého nesprávného chování a jednání
 - d) rozbor rodinného prostředí

- V případě potřeby škola agresorovi/agresorům zprostředkuje péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů apod.
- Vzhledem k porušení školního řádu, rozhodne ředitel/ka školy na základě jednání pedagogické rady o potrestání agresora/agresorů:
 - a) napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele/ředitelky školy (podle míry a závažnosti provinění) – stanoveno školním řádem;
 - b) snížení známky z chování – stanoveno školním řádem;
 - c) převedení do jiné třídy, popř. jiné školy (na základě domluvy se zákonnými zástupci žáka).
- Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s těmi, kteří přihlíželi, ale nezasáhli.
- V mimořádných případech lze užít další opatření:
 - a) ředitel/ka školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP;
 - b) ředitel/ka školy doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu;
 - c) ředitel/ka školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

7. Aktivita školy v prevenci proti šikanování

- Škola se snaží v rámci své hlavní činnosti (vyučování, přestávky, akce školy, mimovyučovací aktivity apod.) stále myslet na prevenci nežádoucích jevů.
- Při všech školních aktivitách je u žáků podporována solidarita a tolerance, rozvoj pozitivních mezilidských vztahů, vzájemný respekt, dodržování zásad slušného chování, důraz na právní odpovědnosti jedince, uplatňování pomoci a spolupráce mezi žáky a jsou vytvářeny podmínky pro zapojení všech žáků do pořádaných aktivit.
- Aktivita zaměřené na prevenci nežádoucích jevů:
 - a) práce třídních učitelů/učitelek s kolektivy tříd / denně, třídnické hodiny
 - b) vazby třídních učitelů/učitelek se zákonnými zástupci žáků / třídní schůzky, kontakty – telefonické, mailové; webové stránky jednotlivých tříd
 - c) prostřednictvím výuky ve všech vyučovacích předmětech; zejména výchova k občanství, výchova ke zdraví
 - d) prostřednictvím celoškolních celoročních projektů
 - e) prostřednictvím projektových dnů, exkurzí, poznávacích zájezdů, školních výletů apod.
 - f) prostřednictvím zájmového vzdělávání / školní družina, zájmové útvary
 - g) prostřednictvím odborných přednášek a besed, které v rámci „Školního preventivního programu“ každoročně organizuje školní metodik prevence
 - h) prostřednictvím existence „schránky důvěry“ / za kontrolu odpovídá výchovný poradce školy a následně řeší případné vzkazy

7.1 Prevence třídních učitelů/učitelek

- Třídní učitelé/učitelky se zaměřují na činnosti posilující budování pozitivních vztahů mezi žáky navzájem a mezi ostatními pedagogickými pracovníky a žáky. Provádějí různé diagnostické metody formou dotazníků a vyhodnocují je. Žáci jsou seznamováni s následujícími tématy a jsou u nich budovány a rozvíjeny tyto sociální dovednosti:
 - a) co je a co není šikana;
 - b) pochopení rozdílu mezi oznámením nevhodného chování a žalováním;
 - c) jakým vhodným způsobem se zastat oběti šikanování a jak vyhledat pomoc;
 - d) jsou informováni, kdo je školním preventistou a výchovným poradcem a kde je mohou vyhledat;

- e) jsou informováni, kde se nachází „schránka důvěry“ a jak funguje;
- f) jsou informováni, že neohlášení nevhodného chování jedince vůči oběti je nejen nemorální, ale i jde též o porušení školního řádu a školního programu proti šikanování.
- Třídní učitelé/učitelky se zaměřují také na zajištění informovanosti zákonných zástupců žáků o problematice šikanování, jeho projevů, způsobech řešení a postojích školy k tomuto nevhodnému jevu.

7.2 Prevence ve výuce

- Všichni pedagogičtí pracovníci vnímají nutnost vytvoření bezpečného prostředí. Podle možnosti svého vyučovacího předmětu zařazují prvky bezpečného chování, rozvoje pozitivních vztahů mezi žáky, příp. bezprostředně řeší jakýkoli náznak chování nevhodného.
- Všichni pedagogičtí pracovníci jsou si vědomi potřeby vzájemné spolupráce.
- Všichni pedagogičtí pracovníci umožňují žákům prostor pro komunikaci, otevřenost, respektují osobitost jedince a různorodost žakovského kolektivu.
- Všichni pedagogičtí pracovníci zařazují práci žáků v týmu, ve skupinách, ve dvojicích.
- Všichni pedagogičtí pracovníci se snaží vyhýbat technikám a metodám, které vytvářejí napětí mezi žáky – např. ironizování, zesměšňování, nenaplněné hrozby, vytváření stresového prostředí apod.
- Hlavními vyučovacími předměty, ve kterém může být zařazováno téma prevence proti šikanování jsou především – prvouka, vlastivěda, výchova k občanství, výchova ke zdraví, tělesná výchova, výtvarná výchova, český jazyk, svět práce apod.

7.3 Prevence ve školním životě mimo vyučovací hodiny

- Jedná se především o zajištění prevence během přestávek a při mimovyučovacích aktivitách školy.
- Vedení školy pro tyto případy zajišťuje dohledy pedagogických pracovníků dle přehledu dohledů pro daný školní rok / chodby, WC, školní jídelna apod.
- Vedení školy zajišťuje dohledy (někdy i posílené) při mimovyučovacích aktivitách školy.

7.4 Spolupráce školy s dalšími institucemi a orgány

- Pro předcházení případům šikanování, příp. při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy s dalšími institucemi a orgány; zejména:
 - a) v gesci školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry;
 - b) v gesci zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
 - c) v gesci sociální péče – OSVZ / OSPOD, s oddělením sociální prevence;
 - d) případně s neziskovými organizacemi specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

8. Závěrečná ustanovení

- Školní program proti šikanování byl projednán na 1. jednání pedagogické rady školního roku 2013/2014 dne 30. 8. 2013.
- S tímto programem budou žáci každoročně seznamováni 2. školní den nového školního roku v hodinách s třídními učiteli / zápis v TK.
- Školní program proti šikanování je zpřístupněn v každé učebně školy, ve sborovně a ředitelně školy, v informačním centru školy a na webových stránkách školy / www.sumavanet.cz/zsskolni.
- Školní program proti šikanování nabývá účinnosti dne 2. 9. 2013.

.....
Mgr. Alena Linhartová,
ředitelka školy

9. Přílohy školního programu proti šikanování

Příloha 1: **Informační leták pro žáky**

**CO DĚLAT, KDYŽ ...
... VIDÍM, ŽE JE NĚKOMU UBLIŽOVÁNO:**

1. ZAJDI ZA UČITELEM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ, TŘÍDNÍM UČITELEM, ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE, VÝCHOVNÝM PORADCEM NEBO VEDENÍM ŠKOLY.
2. POPRAVDĚ ŘEKNI SVŮJ POSTŘEH, TVOJE VÝPOVĚĎ BUDE SEPSÁNA.
MLUV JEN PRAVDU – CO JSI VIDĚL (KDE, KDY, KOHO).
TVOJE VÝPOVĚĎ JE VELMI DŮLEŽITÁ. NESTYĎ SE ZA NI
A PODEPIŠ JI.
3. SITUACI ZEČNEME URČITĚ ŘEŠIT, MOŽNÁ TĚ POŽÁDME JEŠTĚ O DALŠÍ POMOC.
4. NEZAPOMEŇ, ŽE NEJDE O „BONZOVÁNÍ“. BONZÁK NEJSI, JEN TI NENÍ LHOSTENÉ, POKUD NĚKDO NĚKOMU UBLIŽUJE.
5. PŘEDEM ZA TVŮJ SMYSL PRO SPRAVEDLNOST
A VÝPOVĚĎ DĚKUJEME.

Nepřehlédni! Trápíš-li se kvůli šikaně, pomohu ti!

Jmenuji se: _____

Najdeš mě: _____

Konzultační hodiny: _____

Kontakty: _____

Vím, že je to moc těžké. Cítíš se sám, je ti smutno, máš strach a nevíš, co máš dělat.

Přečti si proto následující řádky.

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližují druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí.

Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci, bije tě. Ale může ti znepříjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímali si tě.

Proč jsi šikanován?

Není to proto, že jsi špatný, nebo proto, že si to nějak zasloužíš. Chyba není v tobě, ale ve špatných vztazích mezi některými žáky vaší třídy nebo školy. Převládá v nich bezohlednost a násilí. Pamatuj si, že nikdo ti nemá právo ubližovat!

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: "Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší." Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- **Obrať se na mne jako na výchovného poradce. Mohu ti skutečně pomoci, budu ti věřit a neprozradím tě.**
- **Svěř se svým rodičům.**
- **V případě, že nenajdeš odvahu říct to mně ani svým rodičům, kontaktuj na Linku bezpečí, telefon 111 116; e-mail pomoc@linkabezpeci.cz. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, kdo se takto trápí.**

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.

Víš o někom, kdo je šikanován, a je ti ho líto.

Překonej strach a zajdi za školním metodikem prevence.

Jmenuji se: _____

Najdeš mě: _____

Konzultační hodiny: _____

Kontakty: _____

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje, když silnější žák nebo žáci pro vlastní potěšení, často opakovaně, ubližují druhým. V počátku se to děje nenápadně, prostřednictvím různých legrácek a "testíků" (strkání, nadávání, schovávání věcí...), případně odmítáním, přehlížením, zesměšňováním a pomlouváním. Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem. Oběti mohou následky šikanování na těle i duši nést celý život.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: "Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší." Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- **Obrat' se na mne jako na školního metodika prevence. Mohu ti skutečně pomoci, budu ti věřit a neprozradím tě.**
- **Svěř se svým rodičům.**
- **V případě, že nenajdeš odvahu říct to mně ani svým rodičům, kontaktuj na Linku bezpečí, telefon 111 116; e-mail pomoc@linkabezpeci.cz. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, kdo se takto trápí.**

Příloha č. 4: **Seznam doporučené literatury z oblasti agresivity a šikanování**

Kolář, M.: "Skrytý svět šikanování ve školách", Portál, Praha 1997, 2000

Říčan, P.: "Agresivita a šikana mezi dětmi", Portál, Praha 1995

Parry, J., Carington, G.: "Čelíme šikanování - sborník metod". Metodický materiál IPPP, Praha 1995

Fontana, D.: "Psychologie ve školní praxi", Portál, Praha 1997

Kolář, M.: Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách, Portál, Praha 2001

Časopisy: Kolář, M.: "Omyly kolem šikanování", Moderní vyučování, č. 9/1997

Fojtíková, Z.: "Cesta k nápravě", Rodina a škola č. 6-7/2000

Fojtíková, Z.: Nebezpečná epidemie. Cyklus o šikaně s dr. Kolářem. Rodina a škola č. 3,4,5, 6-7,8-9,10,11,12/2000

Kolář, M.: Poplachový plán při výbuchu brutální šikany. Školní "lynčování" vyvolává zatím jen bezmoc. Bezpečnostní teorie a praxe, in Sborník Policejní akademie ČR, č. 1/2000

Kolář, M.: Soudce Lynch na českých školách ? Vyšetřování a léčba specifických typů šikan. in Sborník "Prevence šikanování ve školách", Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, Praha 1998